

Nr 47.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående åtgärder till främjande av bränsleförsörj- ningen, m. m.

I en den 22 februari 1952 dagtecknad, till statsutskottet hänvisad proposition, nr 87, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

att för budgetåret 1952/53 under tionde huvudtiteln anvisa såsom reservationsanslag

dels till *Sveriges geologiska undersökning: Inventering av torvmossar* 60 000 kronor;

dels till *Bidrag till Aktiebolaget Svensk torvförädling för torvforskning* 900 000 kronor;

dels ock till *Åtgärder till främjande av en rationell bränsleförsörjning* 300 000 kronor.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll må här anmärkas följande.

I propositionen framläggas vissa förslag i syfte att öka torvproduktionen. Ett treårsavtal bör träffas med torvproducenter om leverans av torv, varvid producenterna skola garanteras ett visst försäljningspris samt kunna erhålla anläggnings- och driftslån. Det hittillsvarande bidraget till Aktiebolaget Svensk torvförädling för torvforskning föreslås höjt från 150 000 till 900 000 kronor för att möjliggöra intensifierad forskning samt viss försöksverksamhet i fråga om produktion av maskintorv och våtkolning av torv. I anledning av framställningar från bränsleutredningen 1951 och statens bränslekommission föreslås ett anslag av 300 000 kronor för åtgärder till främjande av en rationell bränsleförsörjning.

Till bevillningsutskottet ha hänvisats de i anledning av propositionen väckta, likalydande motionerna I: 388 av herrar *Söderquist* och *Petrén* samt II: 516 av herrar *Sjölin* och *Schmidt*, vari hemställts »att riksdagen måtte besluta

a) att maskiner och anläggningar för bräntorvtillverkning skall vara befriade från investeringsavgift samt

b) att anläggningar för lagring av bränsle skall vara befriade från investeringsavgift.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 516.

Enligt den av riksdagen vid 1951 års höstsession antagna förordningen om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift), nr 794, utgår sådan avgift med 12 procent av kostnaden för vissa avgiftspliktiga investeringar inom förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse. Inom förvärvskällan rörelse utgår investeringsavgift vid investeringar i byggnader i rörelsen samt vidare för investeringar i maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelsen avsedda inventarier, som ha en varaktighetstid av minst tre år. I fråga om förvärvskällan annan fastighet uttages investeringsavgift vid investering i byggnad eller i fasta maskiner av minst tre års varaktighetstid, under förutsättning bl. a. att fastigheten är upplåten till användning i rörelse. Beträffande förvärvskällan jordbruksfastighet skall avgift uttagas vid investeringar i ekonomibygnader samt i maskiner och andra döda inventarier med en varaktighetstid av minst tre år. Till avgiftspliktig investering i nämnda förvärvskällor hänföras ny-, till- och ombyggnad, reparation och underhåll av byggnad, nyuppsättning och ersättningsanskaffning av inventarier samt förbättringsåtgärder utöver normalt underhåll å inventarier. När det gäller investeringar inom förvärvskällan rörelse äro även grundförbättringar å fastighet och i vissa fall köp av byggnad att hänföra till avgiftspliktiga investeringar. Från avgiftsskyldighet äro undantagna vissa statliga företag såsom Svenska skifferoljeaktiebolaget och Aktiebolaget Svensk torvförädling ävensom kommunägda aktiebolag och ekonomiska föreningar, som icke driva byggnadsverksamhet. Även i övrigt äro vissa undantag och modifikationer stadgade i olika hänseenden. Bl. a. gäller att, därest myndighet lämnat statligt bidrag eller lån eller ställt garanti för viss investering, skall investeringen i denna del icke anses såsom avgiftspliktig investering. Vidare undantages på visst sätt beräknad kostnad för ersättningsanskaffning föranledd av att tillgång förlorats genom brand, haveri eller liknande anledning eller tvångsavyttrats genom expropriation eller dylikt. Investering, som uteslutande eller väsentligen tillkommit för civilförsvars- eller beredskapsändamål, är icke heller avgiftspliktig. Detsamma gäller investering i fastigheter och inventarier, som utnyttjas för produktion eller distribution av elektrisk kraft. Varje avgiftspliktig äger avräkna ett avgiftsfritt bottenbelopp å 10 000 kronor eller, när det gäller byggnader, 15 000 kronor. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 1952 och avser investeringar under beskattningsåren 1952 och 1953. Några bestämmelser om dispens från erläggande av investeringsavgift ha icke meddelats.

I proposition nr 220 till 1951 års riksdag med förslag till förordning om investeringsavgift anförde departementschefen i fråga om de föreslagna bestämmelsernas räckvidd bl. a. följande.

Enligt de sakkunnigas förslag bör avgiftsplikt icke ifrågakomma beträffande investeringar, för vilka statliga bidrag lämnats. I några remissyttrandena har gjorts gällande att denna bestämmelse vore alltför snäv och att avgiftsbefrielsen borde utsträckas även till sådana fall då investeringen tillkommit med stöd av statligt lån eller statlig lånegaranti.

Med anledning härav vill jag erinra om att staten understöder vissa investeringar inom näringslivet på flera olika sätt bl. a. genom bidrag, lån eller lånegarantier. Det synes icke konsekvent att vissa investeringar uppmuntras genom statliga bidrag och lån samtidigt som desamma motverkas därigenom att investeringsavgift å desamma uttages. Å andra sidan torde det icke böra ifrågakomma att fritaga hela kostnaden för viss investering från avgift, om denna allenast till en del finansieras med statligt stöd. Särskilt om det statliga stödet är obetydligt i förhållande till den totala investeringen, vilket exempelvis kan vara fallet då statligt lån utgör sekundärkredit, skulle ett statligt lån kunna medföra en större avgiftseftergift än som vore rimligt. Jag har därför stannat för att föreslå avgiftsbefrielse för investeringar, som gjorts med stöd av statligt bidrag, lån eller lånegaranti, men förordar samtidigt att befrielsen allenast skall avse den del av investeringskostnaden, som täckts av sådant bidrag eller lån eller som finansierats med stöd av den statliga lånegarantien.

De sakkunniga ha icke föreslagit undantag från investeringsavgift i sådana fall, då investeringen avser skyddsrum eller andra anordningar för civilförsvarsändamål eller då investeringen har föranletts av beredskapssynpunkter.

Även enligt min mening finnes anledning till återhållsamhet, när fråga är om att begränsa bestämmelsernas räckvidd. Dock synes rimligt föreskriva att avgift ej skall uttagas å kostnaden för investering, som gjorts uteslutande eller så gott som uteslutande för civilförsvars- eller beredskapsändamål. Däremot bör avgift uttagas å kostnaden för byggandet av ett skyddsrum, som i fredstid användes såsom lagerlokal eller eljest i näringsverksamheten.

Vad departementschefen sålunda anfört föranledde intet särskilt yttrande från bevillningsutskottets sida i dess av riksdagen godkända betänkande nr 65.

I de förevarande motionerna har framhållits, att i propositionen framlades vissa förslag till åtgärder att öka torvproduktionen och främja en rationell bränsleförsörjning.

Som av propositionen framginge grundade sig dessa förslag bl. a. på framställningar från statens bränslekommission (skrivelse av den $30/8$ 1951 och PM av den $6/12$ 1951) och bränsleutredningen 1951 (skrivelse $12/9$ 1951 och $28/11$ 1951).

I en särskild PM av den 13 februari 1952, som bränslekommissionen inlämnat till handelsdepartementet, hade emellertid bränslekommissionen framhållit att frågan om investeringsavgift skulle utgå för maskiner och anläggningar för brännortvillverkning vore av största intresse och begärt besked härom.

Bränslekommissionens »VPM angående investeringsavgift för investeringar i brännortvproduktionen» vore av följande lydelse:

»Efter samråd med riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har statens bränslekommission i underdånig skrivelse den 30 augusti 1951

framhållit brännortens betydelse för landets bränsleförsörjning och nödvändigheten av att genom statliga stödåtgärder i form av avsättningsgaranti, drifts- och anläggningslån söka åstadkomma en fortsatt och ökad tillverkning av brännort och torvbriketter samt i detta syfte hemställt om bl. a. bemyndigande att upptaga förhandlingar med torvproducenterna rörande treårsavtal om en årlig tillverkning av intill 400 000 ton torv efter i skrivelsen närmare angivna riktlinjer.

Efter erhållet bemyndigande har kommissionen därefter förhandlat med representanter för torvproducenterna, vilka under förutsättning att avsättningsgaranti samt drifts- och anläggningslån erhålles förklarat sig beredda att ingå *dels* ett ettårsavtal om produktion av högst 400 000 ton maskintorv under år 1952, *dels ock* ett därpå följande treårsavtal om tillverkning av samma kvantitet maskintorv under ettvarv av åren 1953, 1954 och 1955. Förslag till avtal i enlighet härmed har utarbetats av kommissionen i samförstånd med torvproducenterna. För den närmare innebörden av dessa avtalsförslag har redogörelse lämnats i kommissionens underdåniga skrivelse den 24 januari 1952, vari kommissionen hemställt om bemyndigande att med torvproducenterna träffa avtal i enlighet med de till skrivelsen fogade avtalsförslagen. Sådant bemyndigande har den 1 februari 1952 lämnats beträffande 1952 års produktion men däremot icke beträffande produktionen under åren 1953—1955.

Enligt Kungl. Maj:ts förordning den 14 december 1951, nr 794, skall fysisk eller juridisk person, som under 1952 eller 1953 gjort investeringar i byggnader eller maskiner, hänförliga till någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse, vara skyldig att erlagga en särskild investeringsavgift. Från denna skyldighet har dock frikallats *dels* vissa särskilt uppräknade statliga företag, *dels* bolag och ekonomisk förening, vari kommun äger mer än nio tiondelar av aktie- eller andelskapitalet, *dels ock* föreningar och liknande organisationer med uppgift att tillhandahålla samlingslokal. Som avgiftspliktig investering skall enligt 5 § sista stycket icke heller anses investering, som uteslutande eller väsentligen tillkommit för civilförsvars- eller beredskapsändamål.

Av kommissionens ovannämnda skrivelse den 30 augusti 1951 framgår, att de föreslagna statliga stödåtgärderna syftar till en fortsatt och ökad torvproduktion som ett medel att säkerställa landets bränsleförsörjning vid inskränkningar i bränsleimporten. En på grundval av de framlagda avtalsförslagen åstadkommen torvproduktion har därför enligt kommissionens uppfattning väsentligen karaktären av en beredskapsåtgärd, vilken uppfattning även delas av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, med vilken kommissionen samrått i denna fråga. Därest denna uppfattning är riktig skulle de investeringar, som till fullföljande av torvproduktionsavtal med kommissionen under innevarande och nästa år göras i maskiner eller anläggningar för torvtillverkning, icke utgöra avgiftspliktig investering.

Brännortstillverkningen är i sig själv så riskfylld och kräver i de flesta fall så dyrbara förberedelsearbeten och maskinanskaffningar att företagaren

ikläder sig betydligt större ekonomiska risker än dem, som täckas av de statliga stödåtgärderna. Om företagen härutöver har att räkna med investeringsavgift, som till sin verkan är liktydig med en kostnadsstegring, kommer detta att i hög grad äventyra den uppmuntran till brännortvproduktion, som åsyftats med de föreslagna statliga stödåtgärderna. Den medgivna rätten till avdrag från uppskattad investeringskostnad med 10 000 kronor och befrielsen från investeringsavgift för den del av kostnaderna, som täckes av statligt lån, kommer nämligen icke att få någon större betydelse för brännortv tillverkningen, som vid en rationell drift i de flesta fall kräver avsevärt större kapitalinvesteringar. För de personer eller företag, som nu står i begrepp att teckna avtal om brännortv tillverkning, är därför frågan om investeringsavgift av största intresse och har föranlett förfrågningar hos kommissionen. I anledning härav får kommissionen, som anser det angeläget att besked i frågan kan erhållas redan nu före torvsäsongens början, hemställa om ett uttalande, huruvida investeringar, som till fullföljande av torvproduktionsavtal med kommissionen under innevarande och nästa år göres i maskiner eller anläggningar för brännortv tillverkning, är avgiftspliktiga eller icke.»

Då det för motionärerna framstode som synnerligen angeläget att vidtaga alla lämpliga åtgärder för underlättande av torvproduktionen, som utan överdrift torde kunna rubriceras som en verklig beredskapsåtgärd, ansåge motionärerna att ifrågavarande anläggningar borde befrias från investeringsavgift. Vid samtal med vederbörande i finansdepartementet hade motionärerna funnit, att detta enligt gällande lagstiftning ej vore möjligt. Med hänsyn till sakens vikt ansåge motionärerna därför, att riksdagen genom särskilt beslut borde bestämma, att anläggningar av nämnda slag skulle vara befriade från investeringsavgift.

Av samma skäl ansåge motionärerna också, att de anläggningar, som utfördes för lagring av bränsle av olika slag, kanske främst brännolja och bensin, även skulle befrias från investeringsavgift. Dylik lagring syntes motionärerna vara en beredskapsåtgärd av första ordningen för att främja en rationell bränsleförsörjning.

Utskottet. I proposition nr 87, vilken hänvisats till behandling av statsutskottet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa vissa anslag för främjande av en rationell torvproduktion. Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 132 tillstyrkt propositionen.

Till bevillningsutskottet ha hänvisats de i anledning av propositionen väckta, likalydande motionerna I: 388 och II: 516, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att maskiner och anläggningar för brännortv tillverkning ävensom anläggningar för lagring av bränsle skola undantagas från investeringsavgift.

Enligt förordningen om investeringsavgift, vilken antogs av föregående års riksdag (höstsessionen) och äger tillämpning under åren 1952 och 1953, skall sådan avgift utgå bl. a. vid investeringar i byggnader i rörelse samt

vidare för investeringar i maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelse avsedda inventarier, som ha en varaktighetstid av minst tre år. Från avgiftsskyldighet äro frikallade bl. a. Svenska skifferoljeaktiebolaget och Aktiebolaget Svensk torvförädling. Vissa investeringar äro undantagna från avgiftsplikt. Sålunda stadgas avgiftsbefrielse för investeringar, som gjorts med stöd av statligt bidrag, lån eller lånegaranti, till den del kostnaden täckts av bidraget eller lånet eller genom utnyttjande av lånegarantien. Därjämte skall investering, som uteslutande eller väsentligen tillkommit för civilförsvars- eller beredskapsändamål icke anses såsom avgiftspliktig investering.

Till stöd för det i motionerna framförda yrkandet om befrielse från avgiftsplikt för maskiner och anläggningar för brännortvillverkning ha motionärerna åberopat innehållet i en inom statens bränslekommission upprättad V. P. M. angående investeringsavgift för investeringar i brännortvproduktionen. I promemorian har bränslekommissionen som sin mening uttalat, att en på grundval av vissa avtal åstadkommen torvproduktion hade väsentligen karaktär av beredskapsåtgärd. Bränslekommissionen framhåller vidare, att denna uppfattning delas av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, med vilken kommissionen samrått i frågan.

Såsom motivering för yrkandet om att anläggningar för lagring av bränsle böra undantagas från investeringsavgift ha motionärerna anført, att sådan lagring, främst av brännolja och bensin, vore en beredskapsåtgärd av första ordningen för att främja en rationell bränsleförsörjning.

Huruvida investeringsavgift skall utgå för de i motionerna berörda investeringarna är i viss mån en fråga om tolkning av det ovannämnda stadgandet, att investering, som uteslutande eller så gott som uteslutande tillkommit för beredskapsändamål, icke skall hänföras till avgiftspliktig investering. Till den del motionerna beröra tillämpningen av författningen föranleda desamma icke något särskilt yttrande från utskottets sida, eftersom det icke ankommer på utskottet att tolka gällande författning. Utskottet inskränker sig därför till att i detta avseende hänvisa till ovan återgivna departementschefsytrande. Vad härefter angår det i motionerna behandlade spörsmålet i övrigt får utskottet erinra om att förordningen om investeringsavgift avsiktligt givits en generell utformning för att effekten av lagstiftningen icke skulle äventyras. Ett annat motiv för att undantagen från avgiftsplikt gjorts synnerligen begränsade har varit det förhållandet, att det icke varit möjligt att närmare än skett väga samhällets intresse av olika investeringar. Förevarande motionsyrkande måste enligt utskottets mening bedömas mot bakgrunden av dessa synpunkter. Lika goda skäl som de, vilka motionärerna anført, skulle kunna åberopas till förmån för åtskilliga andra undantagsstadganden. Investeringar inom t. ex. den kemiska industrien och läkemedelsindustrien ha ofta utförts med beaktande av beredskapssynpunkter, utan att investeringarna fördenskull kunna sägas ha tillkommit väsentligen för beredskapsändamål. Utskottet finner sig med hänvisning till det nu anförda icke kunna tillstyrka en sådan ändring i förordningen om investe-

ringsavgift, att investeringar för bräntorvtillverkning och för lagring av bränsle fritagas från avgiftsplikt i vidare mån än som kan följa av förordningens allmänna undantagsbestämmelser. Utskottet avstyrker sålunda bifall till de föreliggande motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att de i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 87 angående åtgärder till främjande av bränsleförsörjningen väckta likalydande motionerna I: 388 av herrar Söderquist och Petrén samt II: 516 av herrar Sjölin och Schmidt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1952.

På bevillningsutskottets vägnar:

FILIP KRISTENSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Gustaf Elofsson, Petrén, Velander, Ramberg, Niklasson, Wehtje, Damström, Snygg och Rune Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Kristensson i Osby, Björklund, Orgård, Sundström, Hagberg i Malmö, Sjölin, Olofsson, Gunnarsson*, Vigelsbo och Kärrlander.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer:

I) av herrar *Kristensson i Osby, Petrén, Velander, Wehtje, Hagberg i Malmö, Sjölin och Gunnarsson*, vilka anför, att det ur beredskapssynpunkt finge bedömas angeläget att ytterligare utveckla torvproduktionen och vidtaga åtgärder för ökad bränslelagring, varför hithörande investeringar borde undantagas från investeringsavgift, samt på grund härav hemställt,

att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 388 av herrar Söderquist och Petrén samt II: 516 av herrar Sjölin och Schmidt — måtte antaga följande

F ö r s l a g

till

ändring av förordningen den 14 december 1951 (nr 794) om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift).

Härmed förordnas att 5 § förordningen om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift) skall erhålla följande ändrade lydelse.

5 §.

Har myndighet — — — av lånegarantien.

Har tillgång — — — av anskaffningskostnaden.

Ersättningsanskaffning i — — — utgöra avgiftspliktig investering.

Investering som — — — avgiftspliktig investering. Detsamma gäller investering av fastigheter och inventarier, som utnyttjas eller äro avsedda att utnyttjas för produktion eller distribution av elektrisk kraft, för torvproduktion eller för lagring av bränsle. Ej heller — — — till motorcykel.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1953.

II) av herr *Rune Johansson*.